

8. Иванова Т.В. Педагогические основы культурологической подготовки будущего учителя / Иванова Т.В.: дис. на соиск. уч. ст. д-ра пед. наук. / Т.В. Иванова. – Волгоград, 2002. – 367 с.
9. Исаев И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / Исаев И.Ф. – М.: Академия, 2002. – 208 с.
10. Китов А.И. Опыт построения психологической теории управления / А.И. Китов // Психол. журн.–1981. – Т.2., № 4.–С. 21–32.
11. Конаржевский Ю.А. На пути к профессиональному совершенству / Ю.А. Конаржевский; под ред. М.Н. Кухарева. – М.: Просвещение, 1990. – 172 с.
12. Леонтьев А.Н. О формировании способностей / А.Н. Леонтьев // Вопросы психологии. – 1960. – №.1. – С. 7 – 17.
13. Мануйлов Ю.С. Средовый подход в воспитании / Ю.С. Мануйлов // Педагогика. – 2000. – №7. – С. 36 – 41.
14. Ничкало Н. Г. Українська наукова школа педагогічної майстерності – скарбниця сьогодення і майбутнього / Н.Г. Ничкало / Педагогічна майстерність академіка Івана Зязюна : зб. наук. пр./ [редкол. : Н.Г. Ничкало (голова) та ін.. упоряд. : Н.Г. Ничкало, О.М. Боровик ; Ін-т пед.. освіти і освіти дорослих НАПН України]. – К. : Богданова А.М., 2013. – С. 51 – 70.
15. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – М.: Учпедгиз, 1946. – 704 с.
16. Сенько Ю.В. Педагогический процесс как гуманитарный феномен / Ю.И. Сенько // Педагогика. – 2002. – №1. – С. 11 – 17.
17. Слободчиков В.И. Психологические условия введения студентов в профессию педагога / В.И. Слободчиков, Н.А. Исаева // Вопросы психологии. – 1996. – № 4. – С. 72 – 80.
18. Суходольский Г.В. Основы психологической теории деятельности / Г.В. Суходольский. – С-Пбг.: ЛКИ, 2008. - 168 с.
19. Юдин Э.Г. Методология науки. Системность. Деятельность / Э.Г. Юдин. – М.: Эдиториал УРСС, 1977. - 444 с.
20. Яковлев И.П. Интеграционные процессы в высшей школе / И.П. Яковлев. – Л.: ЛГУ, 1980. – 115 с.
21. Ярошинська О.О. До питання застосування середовищного підходу в педагогічній практиці вищого навчального закладу / О. О. Ярошинська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/>
22. Ясвин В.А. Психологическое моделирование образовательных сред / В.А. Ясвин // Психологический журнал. – 2000. – № 4. – С. 79 – 88.

В статье рассматривается проблема методологии формирования педагогической культуры будущего учителя. Обосновано необходимость учета особенностей системного, культурологического, интегративно-деятельностного, средового и личностно-ориентированного научных подходов в контексте профессиональной подготовки учителя. Выявлены возможности личностно-ориентированного образования в процессе формирования педагогической культуры будущих учителей - ориентация на совместную познавательную, творческую деятельность, сотрудничество в процессе формирования целостного педагогического знания, открытое взаимодействие субъектов процесса, актуализация творческого потенциала будущего учителя и саморазвития, соуправления процессами возникновения, развертывания и реализации процесса усвоения педагогической культуры будущими учителями.

Ключевые слова: педагогическая культура, будущий учитель, профессиональная подготовка, научные подходы.

Article deals with the methodology problematics during the formation of future teacher pedagogical culture. Consideration of systemic, cultural, integrative and active, environmental and personality-oriented scientific approaches in the context of teacher training has been grounded. It has been emphasized that systematic approach enables determination of quality units, formation of external factors, prediction of pedagogical culture components, modeling of educational system structure. Integrative-activity approach considers phenomena and processes as a complex system where unity is achieved through integration of their constituent elements which are in the relationship and interaction. Culturological approach involves future teachers mastering of general and pedagogical culture, active development of pedagogical theories, values, technologies and is defined as a combination of theoretical and methodological principles, organizational and educational activities aimed at creating conditions for the development and transmission of educational values and technologies, providing creative self realization of future teachers in the profession. Environmental approach takes into consideration the fact that a person interacts with the environment through different ways, complex of which is a way of life. A specific environment demands certain actions, ability to use certain life methods. Personality-oriented approach allows you to identify the functioning specifics of the participants based on respect for the individual, credibility, identify the role and place of the educational process and to ensure maximum disclosure and the use of subjective experience. The possibilities of personality-oriented approach in the formation of pedagogical culture of future teachers have been highlighted, it has been proven that it is focused on common fundamental cognitive, creative activities, cooperation in the formation of a holistic pedagogical knowledge, open interaction of its members, updating the creative potential of future teachers and self-development, the process of co-management and the process of assimilation of pedagogical culture of future teachers.

Key words: pedagogical culture, future teacher training, scientific approaches.

УДК 378:159.923.2:331.101.4

Товтин Надія Іванівна,
старший викладач,
Мукачівський державний університет,
аспірант ДДПУ імені Івана Франка

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У КОНТЕКСТІ ГУМАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОЇ ШКОЛИ

В статті розглядається самостійна робота студентів педагогічних навчальних закладів, яка є актуальною і ключовою у стратегічних напрямках гуманізації навчального процесу у вищій школі. Завдання вищої освіти полягає не тільки в тому, щоб надати студенту необхідних знань, але й виробити в нього вміння та навички самостійної діяльності, яка ініціює пізнавальну розумову діяльність студентів, спонукає їх до активного творчого пошуку, сприяє більш глибокому осмисленню та запам'ятовуванню опрацьованих матеріалів. Реалізація гуманістичного підходу в сфері сучасної університетської освіти безпосередньо пов'язана з організацією професійної підготовки педагогічних кадрів.

Ключові слова: університетська освіта, професійна підготовка, самостійність, педагогіка, гуманістичний підхід.

Постановка проблеми. Кардинальним реформуванням характеризується перша третина другого тисячоліття. Життя суспільства, створенням реальних передумов для значних Відбувається перехід людства від індустріальних до науково-перетворень в економіці, культурі, науці та освітніх системах інформаційних технологій, які значною мірою базуються на

інтелектуальній власності, знаннях і обумовлюються рівнем наукового потенціалу України. Серед важливих тенденцій розвитку сучасної університетської освіти – курс на демократизацію, диференціацію освіти, гуманістичну спрямованість виховання, використання форм і методів навчання, що підвищують активність, самостійність студентів. Систематична самостійна робота студента – шлях залучення його до науково-пізнавальної діяльності. Але без чіткої системи та контролю з боку викладача та самоконтролю складно досягти бажаного результату.

Враховуючи, що в сучасному світі вища освіта стає обов'язковим компонентом у житті людини, значно зростає роль вищих навчальних закладів у навчанні студента самостійно здобувати знання. Підготовка майбутніх спеціалістів у вищому навчальному закладі має орієнтуватися на формування у студентів цієї якості, а не лише на репродуктивну виконавську діяльність з оволодіння певною сумою знань і вмінь [6, с.157].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми вищої школи, організації навчання на сучасному етапі розглядаються у низці монографій В. Попович, Г. Січкаренько, М. Прлякова, В. Савчук, В. Кремін, Т. Фінікова та ін., виданих в останні роки. Розкриттю особливостей самостійної роботи студентів присвячені дослідження П. Підкасистого, М. Скаткіна, Г. Сухобської, М. Махмутова та ін. Форми проведення самостійної роботи розглянуті в працях С. Гончаренка, А. Дьоміна, Ю. Коперніка, В. Рибальського. Окремі підходи до організації самостійної роботи студентів знайшли відображення в дослідженнях А. Алексюка, І. Зязюна, Н. Нічкало, С. Архангельського, М. Гарунова, Ю. Бабанського, В. Вергасова, Р. Гуревича, Л. Жарової, О. Киричука, В. Онищука, П. Стефаненка та ін. У дидактиці й методиці вищої школи існує низка праць, автори яких порушували проблеми організації самостійної роботи студентів (В. Бондаревський, А. Вербицький, В. Козаков, М. Нікандров та ін.). Особливості організації самостійної роботи студентів на молодших курсах ВНЗ приділили увагу К. Бабенко, О. Мороз та ін. Погляди на питання керівництва самостійною роботою студентів знайшли відображення у працях Б. Єсіпова, В. Буряка, І. Огородникова, Н. Румянцевой.

Мета статті полягає у визначенні її теоретичному обґрунтуванні значення та ролі самостійної роботи студентів педагогічних навчальних закладів у контексті гуманізації навчального процесу вищої школи.

Результати дослідження. Самостійна робота – важливий резерв підвищення ефективності підготовки спеціалістів. Однак аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, а також результатів наукових досліджень дозволяє зробити висновок про недостатню готовність більшої частини студентів (близько 50%) до нових для них форм самостійної роботи у вищому навчальному закладі, що виявляється у відсутності необхідних навичок та вмінь, а також необхідної мотивації та уваги до цієї роботи [9].

Приблизно до 70-х р. ХХ ст. „самостійність» зводилася лише до розвитку самостійності мислення. Однак, спеціальні дослідження і результати практики привели до переконання в тому, що самостійна діяльність – це не тільки робота думки. Вона охоплює і чуттєве сприйняття, творчу ініціативу, запам'ятовування, різні види дій, емоційність ставлення та відношення особистості до навколишнього світу і, зокрема, до мистецтва [1, с.305].

Для досягнення цілей сучасного суспільства необхідний спеціаліст, спроможний оперативно приймати нешаблонні рішення, діяти самостійно, творчо. Творчість починається там, де здійснюється самостійний пошук принципів, способів поведінки і дій. Творчість набуває розвитку на основі самостійності особистості і є вищим ступенем її розвитку. У сучасних умовах самостійність стає професійно необхідною якістю особистості будь-якого спеціаліста [6, с.157]. С. Горбенко відносить самостійність до числа найважливіших гуманістичних пріоритетів сучасного освітнього процесу. Цей феномен, на його думку, є

ефективним засобом індивідуалізації навчання та виховання особистості і тісно пов'язаний з творчістю [1, с.304].

В.А. Козаков у своїх дослідженнях веде мову про двоєдину мету самостійної роботи студентів – засвоєння знань, умінь і навичок та формування самостійності як риси особистості. Самостійність, за В.А.Козаковим, – це уміння особистості організувати та реалізувати свою діяльність без сторонньої допомоги та керування [3, с.247].

Як зазначає В. Мороз [5, с.12], багато авторів (В. Груздева, Р. Недзельська, И. Зотова) в своїх дослідженнях і рекомендаціях досить впевнено вказують на те, що шкільні методи самостійної роботи малоприматні у вузівській системі навчання і тому студентів, починаючи з першого дня їх перебування у вищому навчальному закладі, необхідно навчати систематично та інтенсивно самостійно працювати в аудиторії, лабораторії, в бібліотеці, щоб вони якнайшвидше оволоділи навичками самостійної навчальної діяльності і ввійшли в ритм творчого студентського життя. Майбутня професійна діяльність сьогоденних студентів, на думку М. Сичової, проходить в оновлених соціальних і професійних умовах. В сучасному суспільстві йдуть широкомасштабні перетворення як на економічному, політичному і соціальному рівнях, так і на рівні зміни наукових парадигм. Це визначає нові вимоги, які не тільки держава, а й реальна педагогічна практика висувають до конкретного фахівця в галузі освіти [7, с.21].

Пошук та розробка нових педагогічних концепцій, в межах яких можливі нові рішення в організації самостійної роботи студентів, що являється на даний час важливою й актуальною теоретичною та практичною справою передбачає гуманізація освіти. Адже основи гуманізації освіти було закладено в нормативних документах, які визначили напрями освітньої реформи 90-х рр. в Україні. Гуманістичний підхід до освіти розглядається в цих документах як можливість подолання основної хибі старої школи – її знеособлення, зневаги до суб'єктів навчального процесу, як кардинальна зміна спрямування діяльності вищої школи взагалі [4, с. 63]. В цьому контексті важливого значення набуває самостійна робота. Саме вона ініціює пізнавальну розумову діяльність студентів, спонукає їх до активного творчого пошуку, сприяє більш глибокому осмисленню та запам'ятовуванню опрацьованих матеріалів. Важливим чинником в цьому питанні постає уміння самостійно керувати своєю навчальною діяльністю та планувати свій час.

Нові вимоги та гуманізація навчального процесу у вищій школі вимагають нові підходи до підготовки педагогічних кадрів. Перш за все - це обмеження адміністративно-командних методів управління в системі освіти, відмови від авторитарної педагогіки як єдиної стратегії навчання та виховання, розширення прав і можливостей педагогів та студентів у особистому розвитку [7, с. 21].

Педагогічний процес має реалізуватися на багатьох принципах, серед яких важливу роль відіграють принцип гуманізації, демократизму, самореалізації, співробітництва і т.д. Принцип гуманізації, який затверджує пріоритет особистості над формальними, соціальними, професійними, відомчими та іншими тенденціями, орієнтує будь-яку ланку педагогічної системи на створення реальних умов для реалізації особистих прав, індивідуального розвитку, психічного благополуччя, психологічного комфорту, прояву здібностей, обдарувань, таланту, творчого потенціалу кожної особи. Принцип гуманізації реалізується шляхом гуманітаризації змісту освіти, прилучення студентів до загальнолюдських цінностей, перебудови стилю міжособистісних відносин викладачів і студентів, учнів і вчителів. Процес навчання при цьому виступає як створення умов для всебічного культурного розвитку людини, що передбачає зорієнтованість будь-яких навчальних дисциплін на загальнолюдські цінності, розмаїття засобів прилучення студентів до культурних надбань людства. В процесі культурної підготовки відбувається не тільки засвоєння кожним учасником певної

сукупності необхідних теоретичних і практичних знань, а активно йде оволодіння змістом та засобами світової та української національної культури, культури народів світу, розвиток його духовної сфери [7, с. 22].

Важлива роль у допомозі студенту правильно організувати його самостійну пізнавальну діяльність, навчити самостійно здобувати знання й застосувати їх на практиці, прищепити уміння та навички до осмислення всіх розумових дій належить викладачу. Цьому аспекту педагогічної діяльності приділяли увагу П.Підкасистий, Н.Гузій, І.Зязюн, Г.Сагач, В.Гриньова та інші. Викладач має відбирати для вказаної мети такі методи, технології навчання, котрі б давали змогу студентам набувати знань самостійно з різних джерел, формувати власну точку зору, вміти аргументувати, використовувати раніше отримані знання, поповнювати їх новими. Мороз В.Д., здійснюючи аналіз наукових і науково-методичних матеріалів та досліджень в сучасній педагогічній літературі з проблем самостійної навчальної роботи студентів, дійшов до висновку, що „самостійна робота студентів вимагає від викладача ретельного її планування з врахуванням змісту і значення конкретної навчальної дисципліни, спеціальності і загальних дидактичних завдань навчального курсу [5, с. 14].

На думку Н. Гузій „реалізація гуманістичного підходу в сфері освіти безпосередньо пов'язана з підготовкою учителя-гуманіста, гуманізацією педагогічної освіти, що передбачає становлення і розвиток студентів як особистостей і професіоналів – їхніх інтелектуально-творчих можливостей, духовно-моральних якостей, професійної позиції, оволодіння варіативними розвиваючими технологіями, а не тільки оволодіння теорією та технологією педагогічної праці. Однак це не завжди знаходить правильне розуміння і практичне втілення в роботі педагогічних навчальних закладів» [2, с. 64].

Орієнтирами педагога, як вважає С. Горбенко, являються гуманістичні цінності, які допомагають йому вийти із жорстких меж детермінованості. Гуманістичні цінності можна уявити як моральні норми, що пов'язані з інтересами людей та їх духовно-моральною творчістю. Гуманістична позиція насичена цінностями поваги та любові до людини, співпереживання, добра, свободи у потребах і т. ін. Вона передбачає, перш за все, відмову від авторитарного стилю управління процесом навчання та виховання, переходу від педагогіки необхідності до педагогіки свободи [1, с. 61].

Під впливом гуманістичних позицій та ідей значно

змінюються і погляди на сутність педагогічного професіоналізму. З позицій імперативного підходу педагогічний професіоналізм здебільшого розуміється вузько, як кваліфіковане виконання вчителем педагогічних дій завдяки активній зовнішній діяльності та здатності педагогічної свідомості до предметного відображення. Гуманістична методологія розширює тлумачення педагогічного професіоналізму, який розглядається крізь призму особистісних структур педагогічної свідомості, завдяки чому педагог не тільки виконує належне, а й активно переосмислює всі компоненти педагогічного процесу, надаючи їм особистісного смислу, за допомогою взаємодії прагне на рефлексивній основі породити цей смисл в учнів, проявляючи таким способом педагогічну творчість на основі самоорганізації [Цит за: 2, с. 64]. Ідею гуманістичного підходу в професійній підготовці неправомерно звужувати лише до оволодіння педагогом будь-якою навіть особистісно-зорієнтованою методикою, а необхідно трактувати як фундаментальну установку, професійне кредо, його ціннісні орієнтації, спрямовані на гармонізацію відносин учасників педагогічного процесу, що сприяють їх творчій самореалізації [2, с. 64].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, самостійна робота студентів педагогічних навчальних закладів є формою організації навчальної діяльності і засобом формування самостійності та активності особистості, вмінням ставити й самостійно вирішувати теоретичні та практичні завдання. Саме активність та самостійність студента виховують готовність особистості до подальшого самонавчання та самовдосконалення. У процесі активної самостійної музичної діяльності майбутній фахівець набуватиме знань і формуватиме уміння та навички, докладаючи до цього значних вольових зусиль, наполегливості, старанності. Доки особистість сама не спробує з'ясувати суті тієї чи іншої інформації, не зрозуміє її призначення та потреби застосування у практичній діяльності, результативність навчання буде мало ефективною. Саме з цих причин вважаємо, що сучасні підходи до самостійної роботи студентів педагогічних навчальних закладів є актуальними і ключовими у контексті стратегічних напрямків гуманізації навчального процесу вищої школи. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Самостійну роботу студента слід розглядати в контексті професійного та особистісного самовизначення. Подальшого наукового пошуку потребують розробки науково-теоретичних засад психологічної компетенції викладача вищої школи як чинника гуманізації педагогічної освіти.

Список використаних джерел

1. Горбенко С.С. Історія гуманізації музичної освіти дітей шкільного віку: Навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання. Видання друге, доповнене / С.С. Горбенко. – Житомир: В.Б. Котвицький, 2008. – 416с.
2. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: Монографія / Н.В. Гузій. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. – 243 с.
3. Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение: Учебн. Пособие / В.А.Козаков. – К.: Вища школа, 1990. – 247 с.
4. Конституція України. Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – №30.
5. Мороз В.Д. Самостійна навчальна робота студентів: Монографія / В.Д. Мороз. – Харків.: ХМК, 2003. – 64 с.
6. Педагогіка вищої школи. Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельок, А.В.Семенова та ін.; За ред. З.Н.Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 495 с.
7. Сичова М.І. Організація самостійної роботи студентів педагогічного училища в умовах особистісно орієнтованого навчання: Дис... канд. пед. наук. – К., 2000. – 163 с.
8. Товтин Н.І. Самостійна робота студентів у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць / Ред. кол. Н.В.Гузій (відповідальний редактор) та ін. – Вип. 10 (20). / Н.І.Товтин. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – 124 с.
9. Шайдур, І.А. Організація самостійної роботи студентів педагогічних університетів на основі індивідуального орієнтованого підходу [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук.: (13.00.04 – теорія і методика професійної освіти) / Шайдур Ірина Анатоліївна; інст. пед. та псих. проф. освіти акад. пед. наук України. – Київ, 2003. – 22 с.

В статтє рассматривается самостоятельная работа студентов педагогических учебных заведений, которая является актуальной и ключевой в стратегических направлениях гуманизации учебного процесса в высшей школе. Задача высшего образования состоит не только в том, чтобы предоставить студенту необходимые знания, но и выработать у него умение и навыки самостоятельной деятельности, которая инициирует познавательную умственную деятельность студентов, побуждает их к активному

творческому поиску, способствует более глубокому осмыслению и запоминанию обработанных материалов. Реализация гуманистического подхода в сфере современного университетского образования непосредственно связана с организацией профессиональной подготовки педагогических кадров.

Ключевые слова: университетское образование, профессиональная подготовка, самостоятельность, педагогика, гуманистический подход.

The article is devoted to the consideration of students' individual work in pedagogical institutions, as an essential and challenging process within the strategic areas aimed at humanization of the academic activity in the higher education. The article is aimed at defining the significance of the students' individual work within the framework of humanization of the academic activity in the higher education, as well as giving theoretical substantiation to it. While keeping in mind the fact that higher education is a mandatory part in one's life, we should also admit: the importance of higher education institutions is growing the more so, since the student is taught to obtain knowledge independently. Therefore, the task of the higher education is not only to supply the student with all the necessary knowledge but also to develop his proficiency and skills of independent activity with students, the one to initiate cognitive mental activity and stimulate their creative search and contributes for a deeper comprehension and memorizing the learning material already studied. Thus it is the humanization of education that stipulates search and development of new pedagogical concepts, the ones to allow for latest solutions for organizing the students' individual work. The very principle of humanization, confirming the priority of personality over formal, social, professional and institutional tendencies, should guide any chain within the pedagogical system make it possible to realize one's personal rights, personal growth, psychological comfort, show up skills, talents and creative potential for each personality. The humanization principle is realized via humanization of the essence of education, introducing students to universal human values and by reforming the very style of relationships between tutors and students, pupils and teachers. Thus, the students' individual work in pedagogical institutions is nothing else but an organizational form for learning activity and a means of developing independency and activity within a personality to be able to put tasks and solve them individually, both theoretical and practical ones. We therefore believe that modern approaches to students' individual work in pedagogical institutions are both essential and challenging within the framework of strategic areas in humanization of the academic activity in the higher education.

Key words: university education, professional training, independency, pedagogics, humanistic approach.

УДК 371.13.06

Томашевська Мирослава Олегівна,
аспірант, Мукачівський державний університет

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЯК СОЦІАЛЬНО - ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті проаналізовано і теоретично обґрунтовано проблему підготовки майбутніх педагогів до професійної взаємодії. Визначено умови ефективності підготовки майбутніх викладачів. Акцентовано увагу на основних поняттях «підготовка», «професійна підготовка фахівців», «взаємодія», «професійна взаємодія». Висвітлено важливість залучення майбутніх викладачів до взаємодії у процесі їх професійної підготовки.

Ключові слова: підготовка, професійна підготовка фахівців, взаємодія, професійна взаємодія, підготовка до професійної взаємодії.

Постановка проблеми. У зв'язку з євроінтеграцією, необхідністю забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних фахівців на світовому ринку праці перед викладачем вищого навчального закладу висувуються нові актуальні завдання. Майбутній педагог повинен не лише володіти теоретичними основами своєї професії, а й проявляти нестандартне, креативне мислення, гнучку увагу, здатність сприймати й розвивати інновації, володіти кооперативними вміннями роботи в команді, використовувати новітні досягнення техніки для організації своєї роботи. Проте найбільш значущою якістю педагога, є його вміння організувати взаємодію з студентами, спілкуватися з ними, співпереживати і керувати їхньою діяльністю [8, с.11]. Активний однобокий вплив того, хто навчає, притаманний авторитарній педагогіці, сьогодні витісняється взаємодією, в основу якої покладено спільну діяльність суб'єктів освітнього процесу. Якщо в педагогічній практиці шкільного навчання існує певна нерівність учителя і учня (учитель виступає як організатор, освічений наставник, відповідальніший партнер взаємодії, тому школяр повинен бути одночасно і суб'єктом, і об'єктом педагогічного впливу), що сприймається як природна риса їх взаємин, то у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів важливим є забезпечення взаємодії на рівні суб'єкт-суб'єктних відносин, вирізняючи при цьому функцію педагога – спонукально-організаційну, та студента – функцію діяльності з оволодіння знаннями.

Для вирішення цих завдань важливим є забезпечення професійної взаємодії в системі «викладач-студент» як необхідної умови ефективної підготовки майбутніх викладачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій У процесі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури

з'ясовано, що значна частина науковців приділяє увагу проблемі професійної підготовки майбутніх викладачів, зокрема у вищій школі (А. Алексюк, В. Андрущенко, О. Гура, Н. Журавська, С. Калашнікова, Г. Ковальчук, Г. Козлакова, В. Майборода, В. Манько, Г. Онкович, Ж. Таланова, О. Ярошенко та ін.). Проблеми модернізації змісту вищої педагогічної освіти й обґрунтування сучасних вимог до підготовки майбутніх викладачів висвітлено в роботах Я. Болюбаха, В. Кременя та ін. [1].

Підготовка майбутнього викладача до різних видів взаємодії суб'єктів освітнього процесу висвітлена у працях таких науковців, як А. Авраменко, Л. Байборода, А. Вербицький (групова взаємодія), Ю. Акаймова (міжкультурна комунікація), Т. Асланова, О. Іванова (мовленнєва підготовка), С. Горбачова, М. Дигун, С. Єфремов, О. Мещерякова (педагогічна взаємодія), Е. Заредінова (морально-ціннісні взаємини батьків і дітей в історичному аспекті), В. Казанська (співробітництво у навчанні), І. Кобзарєва (особистісно орієнтована взаємодія), Ю. Костошко, М. Рибаківа (конфлікт та взаємодія в освітньому процесі), В. Семиченко (проблеми взаєморозуміння), Т. Устименко (міжкультурна взаємодія), Г. Хайрулін (технологія взаємодії). Також взаємодії як формі суб'єкт-суб'єктних відносин значну увагу приділяють такі вчені: В. Андреев, Л. Байкова, Л. Гребенкіна, Н. Дьоміна, В. Журавльов, С. Коротаєва, С. Кондратьєва, І. Ларіонова, В. Панюшкін, В. Семиченко, Г. Цукерман, М. Шульц та ін. Психологічні засади взаємодії як форми спілкування розробляли І. Бех, О. Леонтьєв, Б. Ломов, В. Моляко, Р. Немов, А. Петровський, Т. Яценко тощо.

Ідеї організації конструктивної педагогічної взаємодії у навчально-виховному процесі розкрито у працях відомих